บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

A MODEL OF PUBLIC WELFARE MANAGEMENT ACCORDING TO THE BUDDHIST AFFAIRS REFORM PLAN OF SANGHA AT NONTHABURI PROVINCE

พระครูสมุห์ปุณณะกรณ์ กนฺตวณฺโณ (พรรษา)[1*]
Phrakrusamu Punnakorn Kantavaṇṇo (Pansa)[1*]
*Corresponding Author E-mail: phrakrusamukornphatpansa@gmail.com
Received August 11, 2026; Revised September 29, 2026; Accepted October 7, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ และ 3. นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ และสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 30.3 (R^2=.303) และการบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวน

[1] วัดอุทยาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

[1] Wat Utthayan, Bang Kruai District, Nonthaburi Province

หรือทำนายการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 5.3 (R^2=.053) จึงยอมรับสมมติการวิจัย 3. รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ด้านการสงเคราะห์ เชิงรุกช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง ใช้ดิจิทัลชี้เป้าพระเยี่ยมบ้าน และกระจายทรัพยากรอย่างโปร่งใส ด้านการเกื้อกูล เปิดวัดเป็นตลาดชุมชน/ศูนย์บริการสาธารณะ ร่วมมือทุกภาคส่วนยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ด้านการพัฒนา ใช้วัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ ผลิตพระคิลานุปัฏฐาก สร้างจิตสาธารณะ เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ด้านการบูรณาการ มีการผสานระหว่างบ้าน วัด ราชการ เพื่อเชื่อมฐานข้อมูล ทำ MOU และเปิดวัดบริการ 24 ชั่วโมง
คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; งานสาธารณสงเคราะห์; การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study public welfare management. 2. To study the factors affecting public welfare management. 3. To present a model of public welfare management according to the Buddhist affairs reform plan of Sangha in Nonthaburi Province, conducted with the mixed methods research. The quantitative research, data were collected from 400 samples with questionnaire and analyzed using frequencies, percentages, means, standard deviations, and multiple regression. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants, divided into 4 groups. The data were analyzed by descriptive interpretation and summarized in the narrative format.

The research findings revealed that: 1. By overall, the management of public welfare work was at a high level. When considered in individual aspects, all aspects were found to be at a high level. 2. Factors influencing the management of public welfare work showed that the Sanghahavatthudhamma significantly impacted the management of public welfare work at a statistically significant level of 0.01. Together, they explained 30.3 percent of the variance or predicted the outcome of management (R2=.303). Resource management also significantly impacted the management of public welfare work at a statistically significant level of 0.01, explaining 5.3 percent of the variance or predicting the outcome (R2=.053). Therefore, the research hypothesis was accepted. 3. The models of public welfare management showed that: In terms of assistance, proactive measures were taken to help vulnerable groups, using digital technology for targeting, monks visiting homes, and transparent resource distribution. In terms of mutual support, monasteries were opened as community markets, public service centers, with collaboration from all sectors

to upgrade the grassroots economy. In terms of development, monasteries were used as vocational training centers, producing monastic caregivers and fostering a sense of public service to enable communities to be self-reliant. In terms of integration, there was integration between homes, monasteries, and government agencies to connect databases, sign MOUs, and open monasteries for 24-hour services.

Keywords: Management; Public welfare; Reform of Buddhism

บทนำ

การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานี้ มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเริ่มขึ้นเมื่อพระพุทธองค์ทรงส่งพระภิกษุสงฆ์ 60 รูป ออกเผยแผ่พระศาสนาเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่มหาชน (พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ถิรธมฺโม), 2550) ตามหลักพระพุทธพจน์ที่ทรงมุ่งหวังให้พระสงฆ์อนุเคราะห์ชาวโลก ภาระหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์คือการช่วยเหลือประชาชนให้พ้นจากความทุกข์ ทั้งการอบรมสั่งสอนทางจิตใจและการสงเคราะห์ทางวัตถุ รูปแบบการบริหารคณะสงฆ์เริ่มปรากฏชัดเจนเมื่อเกิดสังฆรัตนะ ซึ่งการสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพุทธบูรณาการถือเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม 4 ด้าน ได้แก่ การสงเคราะห์ การเกื้อกูล การพัฒนา และการบูรณาการวัดและพระสงฆ์จึงเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ทั้งนี้ ในปัจจุบันมหาเถรสมาคมได้มีมติปฏิรูปกิจการพระศาสนา 6 ฝ่าย โดยมีแผนแม่บทเป็นแกนกลาง เพื่อลดจุดอ่อน เสริมจุดแข็ง และสร้างความมั่นคงให้แก่พระศาสนา (พระครูกิตติวิริยาภรณ์, 2566)

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับภาวะขาดความสมดุลหรือ “ภาวะเจ็บป่วยทางสังคม” (Social Illness) ทั้งปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ภาวะพึ่งพิงสูง โรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาครอบครัว และความเป็นเมืองที่นำไปสู่ความแออัด แม้พระสงฆ์และวัดจะเป็นสื่อกลางสาธารณสงเคราะห์ แต่บทบาทดังกล่าวกลับมีข้อถกเถียงในสังคม เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังเข้าใจผิดว่างานสาธารณสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของภาครัฐ และพระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับกิจทางโลก (พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ, 2562) สำหรับพื้นที่จังหวัดนนทบุรี แม้คณะสงฆ์จะได้ดำเนินโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราและเด็ก ถูกทอดทิ้ง และจัดหน่วยอบรมประชาชนอย่างมีแนวโน้มที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจรัญ ภูริโกวิโท (จรัญ พรมเลิศ) (2563) พบว่าจุดอ่อนสำคัญในพื้นที่ คือ วัดและชุมชนยังขาดการประสานงานและการวางแผนที่ดี ขาดความ

กระตือรือร้นในการเสียสละทุนทรัพย์ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ยังไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง ตลอดจนขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้จึงได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เริ่มจากการใช้แนวคิดการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. ด้านการสงเคราะห์ 2. ด้านการเกื้อกูล 3. ด้านการพัฒนา และ 4. ด้านการบูรณาการ (พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ, 2562) เป็นหลักคิดพื้นฐาน ทฤษฎีการบริหารจัดการทรัพยากร 4 M's ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. การบริหารบุคลากร 2. การบริหารงบประมาณ 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และ 4. การบริหารจัดการ (Griffin, R.W., 1996) เป็นปัจจัยสนับสนุนร่วมกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. ทาน การเสียสละ 2. ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ 3. อัตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และ 4. สมานัตตตา ความเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ (องฺ.จตุกฺก. 21/32/42) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มาเป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีอย่างเป็นระบบ

จากเหตุผล ความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยว่าการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ฯ อยู่ในระดับใด มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบ และรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการบริหารจัดการปัจจัยที่ส่งผล และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่กิจการคณะสงฆ์สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,317,919 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane,T, 1973) และกระจายตามสัดส่วนประชากรในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม ได้จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ๆ ละ 2 รูปหรือคน ได้แก่ พระสังฆาธิการ 5 รูป พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสงเคราะห์ 5 รูป นักวิชาการ 4 รูปหรือคน และข้าราชการ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4 คน จำนวน 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เครื่องมือวิจัยได้รับการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 จากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.929 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก จึงพร้อมสำหรับการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดวิจัยเป็นเครื่องมือหลัก ในส่วนกระบวนการพัฒนาเครื่องมือ ได้ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและความถูกต้องของการใช้ภาษา โดยโครงสร้างแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแจกแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน หลังได้รับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล มีการนัดหมายลงพื้นที่ ขออนุญาตจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์และเสนอผลวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป 2 สถิติ 1. สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลค่าเฉลี่ย 5 ระดับ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด 2. สถิติเชิงอนุมาน การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อทดสอบอิทธิพลและพยากรณ์ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ตามเกณฑ์ 2 ประการ ได้แก่ 1. วางเค้าโครงและจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ เพื่อคัดเลือกเฉพาะข้อความที่ตรงประเด็น 2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมและเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำไปใช้อ้างอิงได้อย่างสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสงเคราะห์ ($\overline{X}$ = 4.14) รองลงมา คือ ด้านการเกื้อกูล ($\overline{X}$ = 4.05) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนา ($\overline{X}$ = 3.94) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบูรณาการ ($\overline{X}$ = 3.77) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานที่ 1 หลักสังคหวัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 2 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ อัตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และทาน

การเสียสละ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 30.3 (R^2=.303) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 การบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 1 ด้าน คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 5.3 (R^2=.053) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอนของหลักสังคหวัตถุธรรม

หลักสังคหวัตถุธรรม	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.326	0.129		18.050	0.000
อัตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ($X_{1.3}$)	0.305	0.043	0.439	7.124	0.000
ทาน การเสียสละ ($X_{1.1}$)	0.097	0.042	0.141	2.289	0.023

Multiple R = .551 R2 = .303 Adjusted R2 = .300 Std. Error = .401

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี 2 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ อัตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ($X_{1.3}$) และทาน การเสียสละ ($X_{1.1}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 30.3 (R^2=.303) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 2.326 + 0.305(X_{1.3}) + 0.097(X_{1.1})$$

$$Zy = 0.439^{Z}_{X1.3} + 0.141^{Z}_{X1.1}$$

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอนของการบริหารจัดการทรัพยากร

การบริหารจัดการทรัพยากร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.385	.127		26.693	0.000
การบริหารวัสดุอุปกรณ์ ($X_{2.3}$)	0.151	0.032	0.230	4.719	0.000

Multiple R = .230 R2 = .053 Adjusted R2 = .051 Std. Error = .468

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2569 น. 172-186.

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี 1 ด้าน คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (X_{23}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 5.3 (R^2=.053) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 3.385 + .0.151(X_{23})$$

$$Zy = .230^{Z}{}_{X23}$$

3. รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี คือ 1. ด้านการสงเคราะห์ เน้นทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายท้องถิ่น ใช้ดิจิทัลชี้เป้ากลุ่มเปราะบาง ตั้งกองทุนฉุกเฉิน ใช้โครงการพระเยี่ยมบ้าน และกระจายทรัพยากรสู่วัดที่ขาดแคลนอย่างโปร่งใส 2. ด้านการเกื้อกูล เปิดพื้นที่วัดเป็นตลาดชุมชน ศูนย์บริการสาธารณะ และพื้นที่สร้างสรรค์ จับมือภาครัฐและเอกชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและพัฒนาท้องถิ่นยั่งยืน 3. ด้านการพัฒนา เปลี่ยนวัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ ผลิตพระคิลานุปัฏฐากดูแลสุขภาพ ปลูกฝังจิตสาธารณะเยาวชน พร้อมร่วมมือภาครัฐจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กและหนุนวิสาหกิจพุทธวิถีให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ 4. ด้านการบูรณาการ รวมพลังบ้าน-วัด-ราชการ เชื่อมฐานข้อมูลลดความซ้ำซ้อน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทำ MOU เพื่อความยั่งยืน และเปิดวัดเป็นศูนย์บริการ 24 ชั่วโมงรับเรื่องร้องทุกข์

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า พระสังฆาธิการมีการช่วยเหลือสงเคราะห์สาธารณชนในยามปกติ คณะสงฆ์เป็นผู้นำพัฒนาชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิริยศาสนกิจ และคณะ (2562) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ อยู่ในระดับมากเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์กิตติณัฏฐ์ สุเมโธ และคณะ (2569) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน โดยอภิปรายได้ว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ วัดอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัด

ในการบริหารจัดการน้ำ และด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ วัดมีการช่วยเหลือ และอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดเป็นที่พักพิงผู้ประสบภัยพิบัติสอดคล้องกัน และมีระดับมากเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฏฐพล วิสุทฺธาจาโร และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ปานกลาง 3 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติ พระสังฆาธิการมีส่วนร่วม สนับสนุน อุปถัมภ์ในการสร้างตึกผู้ป่วย ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสังฆาธิการีการดำเนินโครงการสาธารสงเคราะห์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ขาดแคลน อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

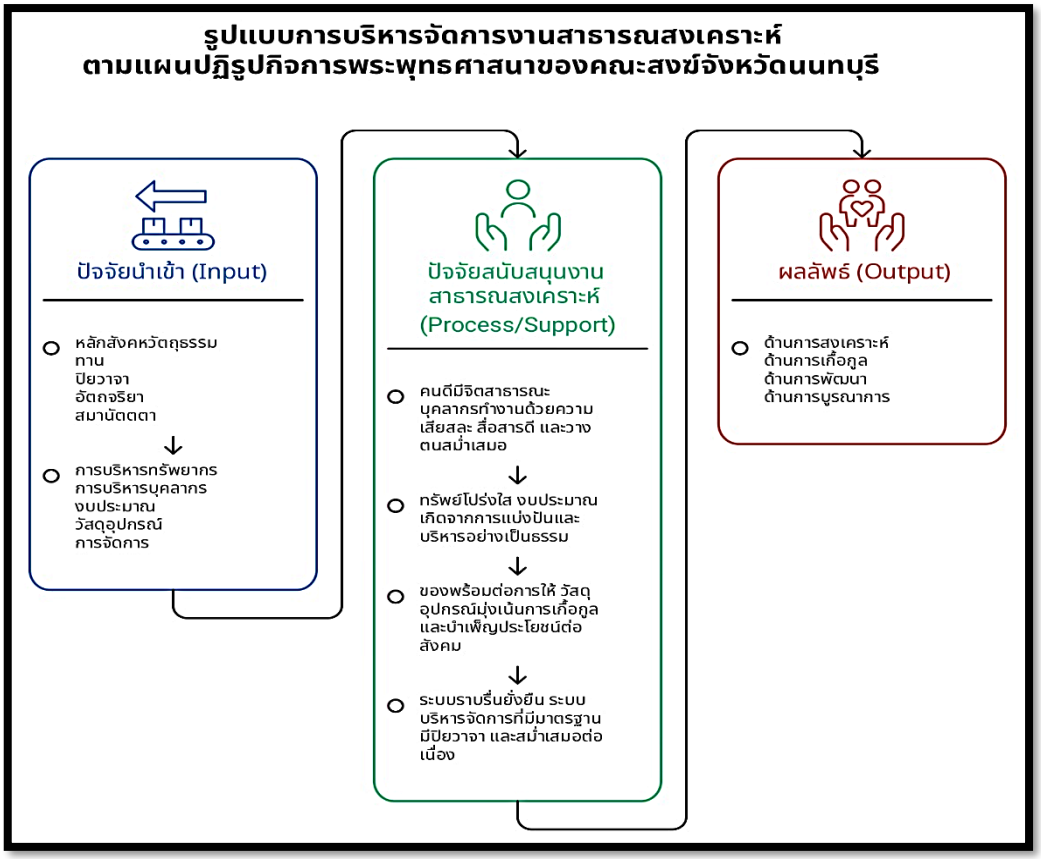
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ คือ สมมติฐานที่ 1 หลักสังคหวัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธำรงวงศ์วิสุทธิ์ (ธีรศักดิ์ ธีรสกฺโก) (2566) ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักวิถีพุทธ สังคหวัตถุ 4 พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.702 ถึง 0.848 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ โอบอ้อมอารี และสงเคราะห์ชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สมมติฐานที่ 2 การบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอุดมวชิรนายก และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการ 4M ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 95.5 (R^2=0.955) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณรงค์ ชาตวีโร และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเงิน พัสดุ และครุภัณฑ์กับประสิทธิผลการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ระดับปานกลาง (r = 0.635) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของงานด้วยการพัฒนาบุคลากร สร้างมาตรฐาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อยกระดับประสบการณ์นักท่องเที่ยว ปริมาณงาน มุ่งเน้นการวางแผนที่วัดผลได้ การจัดสรรทรัพยากร และการกระจายอำนาจ รวมถึงการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และขยายช่องทางบริการ ส่วนด้านเวลา ให้ความสำคัญกับการวางแผนที่ชัดเจน การติดตามความคืบหน้าและการลดขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด สุดท้ายด้านค่าใช้จ่ายเน้นการควบคุมงบประมาณ การจัดซื้อที่โปร่งใส และการแสวงหาแหล่งเงินทุนเสริม รวมถึงการใช้

เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนระยะยาว ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และยั่งยืน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเติบโตคู่ไปกับการอนุรักษ์อย่างแท้จริง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด ควบคุมต้นทุนได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิศาลจารุวรรณ และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ คือ 1. การสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น การมอบปัจจัย 4 การบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย 2. การเกื้อกูล การบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน เช่น การปลูกป่า การจัดการน้ำ การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม 3. การพัฒนา การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน เช่น การเกษตรวิถีพุทธ กลุ่มออมทรัพย์ 4. การบูรณาการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เครือข่ายจิตอาสา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทฺโท และคณะ (2564) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม มี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบการบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล รูปแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ รูปแบบการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ รูปแบบการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์สงเคราะห์ผู้เดือนร้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของพศิน สินมา และพระศรีวินยาภรณ์ (2568) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง คือ 1. การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ในยามปกติและยามวิกฤติ 2. การสนับสนุนเกื้อกูล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชนให้มีความมั่นคง 4. บูรณาการเครือข่าย คือการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหลัก 3 ส่วนที่เชื่อมโยงกัน คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยสนับสนุนการงานสาธารณสงเคราะห์ และปัจจัยนำออก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นทรัพยากรพื้นฐานและขุมพลังทางจิตวิญญาณที่เป็นจุดเริ่มต้น และเป็นสารตั้งต้นสำคัญในการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ 1. หลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ ทาน การเสียสละ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ อัตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และ สมานัตตตา ความเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ 2. การบริหารจัดการทรัพยากร 4 M's ได้แก่ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ปัจจัยทั้ง 2 ปัจจัย ช่วยสนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์โดยการใช้ธรรมะขับเคลื่อนทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ปัจจัยสนับสนุนการงานสาธารณสงเคราะห์ (Process/Support) คือ การหลอมรวมประยุกต์ใช้ระหว่างสังคหวัตถุธรรม และ 4 M จนเกิดเป็นหลักการทำงาน 4 ด้านที่เข้มแข็ง คือ 1. คนดี

มีจิตสาธารณะ เป็นการบูรณาการโดยการนำบุคลากร (Man) มาขับเคลื่อนด้วยความเสียสละ (ทาน) พูดจาดีสร้างมิตรภาพ (ปิยวาจา) และวางตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) ทำให้คณะสงฆ์กลายเป็นผู้มีจิตอาสาที่มีทัศนคติเชิงบวก มีจิตสาธารณะ พร้อมเสียสละแรงกายแรงใจทำงานเพื่อประชาชนโดยไม่มีอคติ 2. ทรัพย์โปร่งใส เป็นการบูรณาการโดยการนำงบประมาณ (Money) ที่ได้มาจากการบริจาคด้วยจิตที่เป็นกุศล (ทาน) มาจัดการอย่างถูกต้อง ทำให้มีระบบบัญชีและจัดสรรเงินกองทุนสงเคราะห์ที่ตรวจสอบได้ โปร่งใส ปรารถนาให้เงินทุกบาทถูกใช้อย่างคุ้มค่าและเป็นธรรมที่สุด 3. ของพร้อมต่อการให้ เป็นการบูรณาการโดยการจัดเตรียมและบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) โดยมุ่งเป้าไปที่การช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ (อัตถจริยา) ทำให้สิ่งของอุปโภคบริโภคหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ป่วย/ผู้ยากไร้ มีความพร้อม ถูกสุขลักษณะ และได้รับการจัดสรรไปยังผู้ที่เดือดร้อนได้อย่างทันท่วงที และ 4. ระบบราบรื่นยั่งยืน เป็นการบูรณาการโดยการใช้วิธีบริหารจัดการ (Management) ที่มีโครงสร้างชัดเจน ควบคู่ไปกับการสื่อสารที่ดี (ปิยวาจา) และการทำงานอย่างต่อเนื่อง (สมานัตตตา) ทำให้งานสาธารณสงเคราะห์ไม่ได้ทำแบบชั่วครั้งชั่วคราว แต่กลายเป็นระบบงานที่ยั่งยืน มีขั้นตอนชัดเจน ลดความขัดแย้งในการทำงาน และดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์ (Output) เป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ ด้านการสงเคราะห์ การบรรเทาความเดือดร้อนขั้นพื้นฐานและฉุกเฉิน เช่น การแจกถุงยังชีพแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ การมอบสิ่งของแก่ผู้ป่วยติดเตียง หรือการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้านการเกื้อกูล การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระยะยาว เช่น การมอบทุนการศึกษา การสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้โรงพยาบาล หรือการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้ชุมชน ด้านการพัฒนา การยกระดับศักยภาพของคนและชุมชน เช่น การฝึกอาชีพ การจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม และการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ในวัด ด้านการบูรณาการ การทำงานร่วมกันแบบภาคีเครือข่าย การเชื่อมโยงองค์กรสงฆ์เข้ากับภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อขับเคลื่อนงานสังคมร่วมกันอย่างเอกภาพ

สรุปว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีขับเคลื่อนผ่าน 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า ที่นำสังคหวัตถุธรรมมาใช้บริหารบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการนำไปสู่กระบวนการที่สร้างคนดีมีจิตสาธารณะ บริหารงบโปร่งใส เตรียมของพร้อมแจก และวางระบบงานที่ยั่งยืน ส่งผลให้เกิด ผลลัพธ์ ในการบรรเทาภัยฉุกเฉิน ยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาคนในชุมชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์และหน่วยงานพุทธศาสนา ควรมีนโยบายส่งเสริมการนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม

2. องค์กรปกครองสงฆ์ ควรมีนโยบายจัดสรรทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณอย่างโปร่งใส เพื่อกระจายการช่วยเหลือไปยังวัดและพื้นที่ที่ขาดแคลน

3. ภาครัฐและคณะสงฆ์ ควรมีนโยบายจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และระบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบาง เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดและพระสงฆ์ในพื้นที่ ควรทำงานเชิงรุกผ่านโครงการพระเยี่ยมบ้าน จัดตั้งกองทุนฉุกเฉิน และนำเทคโนโลยีมาใช้ชี้เป้าช่วยเหลือผู้ป่วยและผู้ยากไร้

2. องค์กรและชุมชน ควรใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางพัฒนาอาชีพ แหล่งเรียนรู้ และศูนย์บริการชุมชน เพื่อช่วยให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้

3. ผู้รับผิดชอบโครงการ ควรจัดอบรมพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และจิตอาสา ให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งของและการสื่อสารเพื่อการประสานงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยและอุปสรรคการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ผ่านเครือข่าย “บวร”

2. ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด

3. ศึกษาผลกระทบเชิงสังคมของการเปิดวัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพที่มีต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

พระครูกิตติวิริยาภรณ์. (2566). การประเมินผลความสำเร็จตามแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(2), 251-262.

พระครูธำรงวงศ์วิสุทธิ์ (ธีรศักดิ์ ธีรสกโก). (2566). ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*, 4(1), 1-9.

พระครูพิศาลจารุวรรณ และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 10(3), 221-241.

พระครูวิริยศาสนกิจ และคณะ. (2562). การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 27-41.

พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทฺโท และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 149-159.

พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ถิรธมฺโม). (2550). *สังฆาธิปไตย: ระบอบปกครองสงฆ์*. พะเยา: เจริญอักษร.

พระณรงค์ ชาตวีโร และคณะ. (2568). ประสิทธิผลการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของพระสังฆาธิการในตำบลเขาพระ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารปัญญาและคุณธรรม*, 2(3), 1-12.

พระมหาจรัญ ภูริโกวิโท (จรัญ พรมเลิศ). (2563). แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 16(1), 104-117.

พระมหาณัฏฐพล วิสุทฺธาจาโร และคณะ. (2568). การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 931-947.

พระสมุห์กิตติณัฏฐ์ สุเมโธ และคณะ. (2569). การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 9(2), 167-178.

พระอุดมวชิรนายก และคณะ. (2568). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารปัญญาและคุณธรรม*, 2(4), 36-48.

พศิน สินมา และพระศรีวินยาภรณ์. (2568). รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(1), 127-136.

พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ. (2562). *แนวคิดพุทธศาสนาเพื่อสังคม สังคหธุระ และสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ชุดความรู้สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เล่มที่ 2*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

_____. (2563). *ถอดบทเรียนงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). *ระบบสถิติทางการทะเบียน: สถิติจำนวนประชากรและบ้าน ข้อมูล ปี 2567 พื้นที่ จังหวัดนนทบุรี*. สืบค้น 19 มกราคม 2568, จาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate3/Area/statpop?yymm=67&ccDesc=จังหวัดนนทบุรี&topic=statpop&ccNo=12

Griffin, R.W. (1996). *Management*. U.S.A.: Houghton miffin company.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.